№ 88 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 27

1902

ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 27 № 88

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տիկին Ա. Լուսինեան յայտնում է իր ծանօթներին, որ ապրիլի 27-ին, շաբաթ առաւօտ ժամը 11—12-ին, պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարվի Ջգրաշէն եկեղեցում

ԼԵՒՈՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆԻ

մահվան երկամեակի առիթով: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայկական բեմը առաջիկայում.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կարմիր թանաքը. Սեւ Ջատիկ. Մատենագրութիւն. Հայոց ներկայացումները. Նամակ Աշտարակից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մենամարտութեան հարցը Գերմանիայում.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵՄԸ ԱՌԱՋԻԿԱՅՈՒՄ

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի հայոց դրամատիկական ընկերութեան նորընտիր վարչութիւնը հայկական բեմ ունենալու խնդիրը գործնական հողի վրա է դրել և որոշել է կազմակերպել կանոնաւոր թատրոնական ներկայացումներ արդէն առաջիկայ աշունքից:

Եթէ մեզ հասած տեղեկութիւնը ճիշտ է՝ մենք ողջունում ենք այդ քայլը: Այդպէս էլ պէտք է վարվել: Կանոնաւոր ներկայացումների արագ և աջող կազմակերպութիւնը ինքն ըստ ինքեան կը լինի ամենալաւ ոգևորիչ ոյժը թատրոնական գործի բարգաւաճման համար: Հասարակութիւնը, տեսնելով դրական հետևանքներ, կը տայ օժանդակութիւն գործը առաջ տանելու և ամեն կերպ կաջակցէ գործի ղեկավարներին:

Որքան մեզ յայտնի է, մշտական հայկական ներկայացումները առաջիկայ տարին պէտք է տեղի ունենան վրաց ազնուականութեան թատրոնում: Արտիստական թատրոնը արդէն վարձված է և նա շատ թանգ արժէ, օրինակ 300—400 րուբլի ամեն մի երեկոյ, մինչդեռ վրաց ազնուականութեան թատրոնը վերցնում է 125—150 րուբլի ամեն մի ներկայացման համար: Անկասկած, Արտիստական թատրոնը աւելի շքեղ է, հարուստ, մաքուր, փայլուն, լուսաւոր և տաք: Եւ ի հարկէ ցանկալի կը լինէր տեսնել հայկական ներկայացումները այնտեղ. բայց եթէ դա անկարելի է, մնում է որ օգտվենք վրաց ազնուականութեան թատրոնից ուրիշ յարմարութիւններ ստեղծելու համար, որոնց շարքում ամենամեծն է տեղերի կամ տոմսակների էժանութիւնը: Այդ թատրոնում կարելի է երկու անգամ աւելի պակաս գներ նշանակել, քան Արտիստական թատրոնում: Եւ ներկայացումներից ստացված վերջնական արդիւնքը կը լինի աւելի նպաստաւոր:

Անցեալ տարի, խօսելով թատրոնական գործի մասին, մենք մի առաջնորդողում առանձնապէս շեշտեցինք այն հանգամանքի վրա և այն միտքը յայտնեցինք, որ պէտք է ամեն կերպ դիւրացնել թատրոնի մուտքը միջին դասակարգի համար: Հայ արիստօկրատ համարվող մասը հայոց թատրոնում լինում է միայն պատահաբար, երբեմնապէս, զանազան առիթներից դրդված, մի որևէ բենեֆիսի կամ յոբելեանի պատճառով: Թատրոնական ամենամեծ հասարակութիւնը կազմվում է միջին դասակարգից, արհեստաւորներից, մանր վաճառականներից, գործակատարներից, զանազան մանր պաշտօնեաներից: Այդ հասարակութիւնը սիրում է հայոց ներկայացումներ, բայց նա մեծ գումարներ չէ կարող ծախսել: Եթէ թատրոնի մուտքը դառնայ մատչելի, այն ժամանակ նա կը յաճախէ ներկայացումները և մշտապէս կը լցնէ թատրոնական դահլիճը:

Եթէ չենք կարող լինել Արտիստական թատրոնում և պէտք է ներկայացումներ ունենանք վրաց ազնուականութեան թատրոնում, օգտվենք թատրոնի էժանութիւնից՝ դիւրամատչելի ներկայացումների մի մեծ փորձ անելու: Մենք հաւատացած ենք, որ այդ փորձը աջող հետևանքներ կունենայ և նա մեզ պէտք կը գայ ապագայում մեր ներկայացումների համար բոլոր հայկական բեմերում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԹԱՆԱՔԸ

—

Չէ կարելի ուրանալ, որ կարմիր թանաքը կեանքում մի որոշ դեր է կատարում: Դեռ աշակերտական նստարանից մենք ականատես ենք նրա կատարած գործերին: Քերականական տառասխալներով մեր թելադրութիւնները, շարադրութիւնները ներկվում են այդ կարմիր թանաքովը. իւրաքանչիւր սխալի տակ կարմրին տուող մի կամ երկու գիծը յիշեցնում են մեր մոռացած այս կամ այն կանոնը, մեր անուշադրութիւնը, եւ մենք աշխատում ենք ուղղել այդ գործած սխալները: Մենք տխրում կամ ուրախանում ենք՝ տեսնելով մեր այդպիսի աշխատանքի վերջում նոյն այդ կարմիր թանաքով նրա գնահատութիւնը, լաւ կամ վատ թւանշանը: Այսպէս ահա, աշակերտական կեանքում, մենք նրա կատարած դերը ուղղիչ, օգտակար ենք համարում եւ մի առանձին երկիւղածութեամբ ենք նայում նրա վրա: Այդ շրջանից յետոյ մենք նրան հանդիպում ենք եւ կեանքի ուրիշ շրջաններում, որոնցից մեծ ասպարէզ է տուած նրան առևտրական աշխարհում: Այսպէս, օրինակ, հաշւապահական օրէնքներով. սխալ գրած թիւը չէ կարելի քերել կամ ջնջել, այլ պէտք է կարմիր թանաքով սխալի վրա գիծ քաշել եւ վերեւում ուղիղը գրել: Զանազան առևտրական եւ արդիւնաբերական հաստատութիւններ միմեանց հաշիւ են ներկայացնում իրանց ստանալիքների համար: Այստեղ էլ կարմիր թանաքը իր դերումն է. թանգ, սխալ գնահատված ապրանքի գինը կարմիր թանաքով է էժանանում եւ ուղղվում, իսկ վատ, փչացած ապրանքի անունը եւ գինը հաշւից իսպառ ջնջվում են նոյն կարմիր թանաքով...

Վերջին տարիներում առևտրի եւ արդիւնաբերութեան ստացած հսկայական չափերը, բնականաբար, ստեղծեցին բազմաթիւ փոքր առևտրականներ եւ արդիւնաբերողներ, որոնք անհրաժեշտ են մեծերի համար: Օրինակ, գակլեօպկա պատրաստող, ժելօնկա շինող, խողովակների (կոտելնիյ), նոյնպէս եւ զանազան մեքենայական մասեր պատրաստող ու նորոգող արհեստանոցները, նոյնպէս եւ զանազան ձուլարաններ սունկի նման բուսան որովհետեւ պահանջը քանի գնում—մեծանում էր: Ով մի քանի տարվայ ծառայութեամբ 2—300 ր. եւ աւելի յետ է գցել, նա անմիջապէս թողեց պաշտօնը եւ, անկախ գործ ունենալու հրաշալի յոյսերով, սեփական գործ սկսեց: Իսկ Բագուի գործարանական աշխարհում 2—300 մանէթով տարեկան հազար եւ աւելի մանէթ աշխատելը բոլորովին հրաշք չէ: Նրանք թէ իրանց նախկին ռոճիկն էին վաստակում եւ թէ աւելորդ՝ գործը ընդարձակելու եւ ամուր հիմքերի վրա դնելու համար:

Այսպէս էր գործի սկիզբը, սակայն, դժբախտաբար, այդպէս չէր վերջը: Եւ պատճառը ոչ

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՄԵՆԱՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ

—

Լայպցիգ, մայիսի 1-ին

Ահա մի քանի ամիս է արդէն, որ գերմանական մամուլը եւ հասարակական միտքը աւելի սաստիկ զբաղված է մի հարցով, որի չուտափոյթ եւ դրական մտքով լուծումն մարդկային արժանաւորութեան եւ բարոյականութեան տեսակէտից շատ անհրաժեշտ է համարվում: Այդ հարցը դուէլի կամ մենամարտութեան հարցն է, որ մինչեւ այժմ պաշտօնապէս գոյութիւն ունի Գերմանիայում՝ մանաւանդ նրա ազգաբնակութեան զինուորական եւ ուսանողական դասակարգերում, հետզհետէ մեծ եւ լայն ծաւալ է ստանում եւ տարածվում Գերմանիայի ազգաբնակութեան միւս խաւերում: Չը նայելով որ գերմանական մամուլը եւ բարոյագէտներից շատերը անցեալ տարիներում նոյնպէս զբաղվել են այդ հարցով եւ աշխատել են տպագրական խօսքի միջոցով ներկայ դարուս քաղաքակրթութեան եւ լուսաւորութեան համար ամօթաբեր այդ չարիքն արմատախիլ անելուն նպաստել, բայց այնու ամենայնիւ վերջին երկու տարիներում Գերմանիայի զանազան քաղաքներում կրկին պատահեցին մենամարտութեան բազմաթիւ դէպքեր, որոնք մեծ մասամբ մարդկային զոհերով վերջացան:

Այս տարի գերմանական րայխստագում նորից արծարծվեց եւ շօշափվեց այդ հարցը եւ երկու ամբողջ նիստ դրան նուիրելուց յետոյ, գերմանական բարձր տան քաղաքական գրեթէ բոլոր կուսակցութիւնները արտայայտեցին իրանց անհամակրանքը գերմանական քաղաքակրթութեան համար այդ անպատուաբեր, անբարոյական եւ վնասակար երեւոյթի վերաբերմամբ եւ սկզբունքով եկան այն համոզմունքին, որ հարկաւոր է նոր եւ աւելի խիստ պատժական օրէնքներ հրատարակել կամ գիտնական պրօպագանդայի միջոցով մենամարտութեան նոյն-իսկ գաղափարը ժողովրդական գիտակցութեան մէջ արմատախիլ անելու համար:

Ուրեմն սկզբունքով մենամարտութիւնը ճանաչվել է մարդկային բանականութիւնը վիրաւորող մի անմիտ սովորութիւն կամ նախապաշարմունք, եւ միայն մնում է այդ բացասական ու վնասակար երեւոյթի առաջն առնող միջոցների ընտրութեան մասին վերջնական որոշումն կայացնել, որ գերմանական րայխստագը վերապահել է մօտիկ ապագային:

Ինչով են իսկապէս արդարացնում եւ պաշտպանում մենամարտութեան կողմնակիցները իրանց վարմունքը: Նրանց համար մեծ դեր է խաղում այն միտքը, որ վիրաւորված պատիւը կեանքից աւելի արժէք ունի եւ այդ վիրաւորված պատիւը իբր թէ միայն արիւնով, ֆիզիքական ոյժի միջոցով կարելի է վերականգնել: Բայց նրանք չեն ուզում հասկանալ, որ բարոյագէտները պատիւ ասելով հասկանում են մարդուս ներքին արժանաւորութիւնը, նրա բարոյականութիւնը եւ գաղափարականութիւնը, որ մարդս ինքն կարող է իրան վիրաւորել եւ ոչ թէ մէկ ուրիշը այդ բանը մէկից կարող է խլել: Երբ մէկը մեզ վիրաւորում է, դրանով ոչ թէ վնասում է մեր ներքին արժանաւորութիւնը, այլ այդ մարդը մեր անձնաւորութեան եւ մեր ներքին արժանապատուութեան մասին փոխում է իր կարծիքը: Բայց որովհետեւ կեանքի մէջ մէկի անարդարացի եւ աննպաստ կարծիքը մի երկրորդի մասին կարող է եւ նշանակութիւն ունենալ, դրա համար պետութիւնը այդպիսի մարդկանց համար պատժական օրէնքներ է սահմանել:

Մենամարտութեան պաշտպանների կարծիքով՝ իւրաքանչիւր անհատ իրաւունք ունի երկրորդ անձնաւորութեան կողմից նկատվող վիրաւորական վարմունքի համար իր եսը առաջ տանել, իսկ այդ բանը կարելի է անել իբր թէ միմիայն վրէժն առնելով: Բայց հէնց այդ վրէժը ոչ սօցիալական եւ ոչ էլ քրիստոնէական զգացմունք է, դրա համար էլ իւրաքանչիւր մարդու բարոյական պարտականութիւնն է վրէժը ճնշել եւ արդարութեան պաշտպանութիւնը յանձնել մի ուրիշ աւելի բարձր ու արդարադատ հիմնարկութեան: Մենամարտութեան կողմնակիցները չեն հասկանում, որ մենամարտութիւնը մարդկային խելքի ու բանականութեան հակառակ մի սովորութիւն է. որովհետեւ բանական կերպով է վարվում այն մարդը, որ նպատակի եւ միջոցի մէջ համապատասխան ներդաշնակութիւն է մոցնում, այսինքն մի որոշ նպատակի հասնելու համար այդ նպատակին յարմար միջոց է գործադրում. իսկ ով այդպէս չէ վարվում, նա անբանական է: Նրանք մարդկային պատուի պաշտպանութեան համար զէնքի գործածութիւնը, լինի նա ատրճանակ, սուր կամ թուր, նպատակայարմար միջոց են համարում: Մենամարտութեան անմիտ լինելու պատճառներից մէկն էլ այն է, որ նա ոչ մի դէպքում իսկական բաւարարութիւն չէ տալիս: Օրինակ, ենթադրենք Միլլերը զէնքի գործածութեան մէջ շատ ճարպիկ է եւ վիրաւորել է վերոյիշեալ յատկութիւնը չունեցող Ֆիշերին: Վերջինս իր պատիւը պաշտպանելու համար դիմում է զէնքի, եւ սպանվում կամ յաղթվում է: Դրանով, ի հարկէ վիրաւորված Ֆիշերը ոչ վերականգնեց իր վիրաւորված պատիւը եւ ոչ էլ արդարութիւնը երեւան եկաւ: Եւ վերջապէս մենամարտութեան հակառակողները մի չարք խելացի հիմքերով հերքում են այդ վնասակար երեւոյթի անախրոնիզմ լինելը, մանաւանդ 20-րդ դարում, երբ քաղաքակրթված երկրներում մի չարք ֆակտօրներ կան, որոնց նպատակն է կուլտուրական ու բարոյական միջոցներով վիրաւորված մարդկանց պատիւը պաշտպանել, օրինակ, տէրունական դատարաններ, մամուլ, հասարակական եւ ընկերական դատաստան եւ այլն:

Մենամարտութեան սովորութիւնը պաշտօնապէս գոյութիւն ունի ոչ միայն Գերմանիայում, այլ եւ եւրոպական միւս պետութիւնների մէջ: Բայց այն-ինչ միւս երկրներում այդ սովորութիւնը հետզհետէ ոչնչանում է, Գերմանիայում ընդհակառակն երբեմն աւելի սուր կերպարանք է ստանում: Այդ է գլխաւոր պատճառը, որ Գերմանիայի զանազան քաղաքներում մամուլի պրօպագանդայի շնորհիւ այժմ կազմվել են մի չարք հակամենամարտական ընկերութիւններ, որոնց գլխաւոր նպատակն է գիտական պրօպագանդայի միջոցով նպաստել մենամարտութեան վերջանալուն: Միակ երկիրը, որտեղ մենամարտութիւնը բոլորովին վերջացել է, Անգլիան է: Նրա վերջանալը Գերմանիայում միայն ժամանակի հարց է, որը գլխաւորապէս կախված է մի այնպիսի խելացի կարգադրութիւնից կամ հիմնարկութիւնից, որ կարեւոր դէպքերում կարողանայ բաւարարութիւն տալ վիրաւորված մարդկանց ցանկութիւններին եւ պահանջներին: Իբրեւ մի այդպիսի հաստատութիւն՝ մենամարտութեան հակառակողների կողմից ընդունվել է պատուի դատարանը, որ պէտք է հաստատված եւ հովանաւորված լինի գերմանական կառավարութիւնից:

Լ. Բաբայեան

թէ այժմեան կրիզիսն է,—ոչ, նրանք կրիզիսից շատ առաջ փակեցին իրանց խանութները—այլ մեր կառավարիչները... Ներեցէք, կարմիր թանաքը, որի 15 կոպէկ արժեցող մի սրուակը այնքան տներ քանդեց... եւ ահա թէ ինչու։ Պարզ է, որ այդ սեփական գործ սկսողները «ջոջ կառավարիչների» շրջաններին չէին պատկանում. նրանք նոյն գլուխը քարշ աշխատաւորներն էին, որոնց նպատակն էր միմիայն ազնիւ աշխատանքով, առանց բարոյական կորուստի, մի կտոր հաց վաստակել։ Նրանք նոյն երկիւղածութեամբ էին մօտենում կառավարիչներին որեւէ պատուէր խնդրելու, ինչպէս նրանց մօտ ծառայելիս։ Տարիների ընթացքում նրանց «փոքրացնող» մեքենան այնպէս էր սղմել նրանց, որ այսօր, ազատվելով իսկ այդ մեքենայից, նրանք չէին հաշտվում այն դրութեան հետ, որ իրանք այժմ անկախ են։ Նրանք կեղծաւորութեամբ, չողոքորթութեամբ չէին գործ խնդրում, այլ ինքնավստահ համարձակութեամբ, որ պատուէրը կը կատարեն արժան եւ բարեխիղճ կերպով։ Եւ պատրաստում էին. ու չը նայելով այն բանին, որ շնորհիւ բազմաթիւ սեփական գործատէրերի, շուկայի գները անվերջ մրցումներից կիսով չափ իջել էին, հետեւապէս այդչափ էժանացած գներն էլ՝ տիրոջ համար սրտացաւ կառավարչին բաւական էին, բայց եւ այնպէս սա... այսինքն էն անիծված կարմիր թանաքը, էլի մի բան պակասացնում էր, մի բան ջնջում էր, եւ կատարեալ minimum-ի հասցրած գումարը դառնում էր հաշուի տիրոջ համար մի վնասակար թիւ, մի կատարեալ չարիք։ Պակասեցնվում էր առանց հասկանալու, առանց գիտակցական որեւէ չարժառիթների. նրանք երբէք չէին հաշիւ տալիս իրանց, թէ յիրաւի թանգ է գնահատված եւ արդեօք իրանց նշանակած գինը իսկականը, բարեխիղճն է։ Ո՛չ, նրանց այդ չէր հետաքրքրում. բաւական է, որ այդ հաշուի տէրը փոքր մարդկանցից է, կեանքի միւս ասպարէզներում նրան երբէք չէ պատահելու, որ իր դժգոհութիւնը յայտնէ, նրանից երբէք կախում չէ ունենալու, որ վախենայ—ուրեմն խուզել։

Եւ այդ խուզելացաւը երբեմն կուրեօզների էր հասնում։ Ահա մի օրինակ, փաստ, որը կենդանի կերպով պատկերացնում է քստմնելի անարդարութեան հասցրած կառավարչական քաջագործութիւնները։ Մի հաշուի մէջ մի ապրանք գնահատված էր 2 մ. 40 կ., բայց այդ երկուսը այնպէս էր գրված, որ հզօր կառավարիչը եօթի տեղ ընդունեց եւ, թանգ համարելով, կարմիր թանաքով այդ կարծեցեալ եօթը—չորս շինեց, եւ ստացվեց ապրանքի գին—2 մ. 40 կ. փոխարէն—4 մ. 40 կոպէկ... Ցաւը այն է, որ խուզում են մեծ մասամբ այն հաշիւները, որոնց գումարները մի քանի տասնեակներից, իսկ յաճախ հարիւրից դէնը չէ անցնում։ Բայց երբ հաշիւ ներկայացնողը իրանց ընկերներից կամ մօտիկ ծանօթներից է, որի հետ յաճախ են պատահում ամեն տեղ, կանաչ սեղանի մօտ միասին են նստում եւ բաքոսի աւազանում միասին մկրտվում,—այն ժամանակ կարմիր թանաքը ցամաքում է գրչի ծայրում եւ ոչ մի կերպ չէ ներկվում այդպիսի ծանօթի հաշիւը։ Իսկ սա, այս բարեհոգի ծանօթը, լաւ իմանալով այդպիսի դրութիւնը, խղճի ոչ մի խայթ չէ զգում մէկին երկու գընահատելու այնտեղ, որտեղ դա աննկատելի կանցնի... վա՜յ, եթէ կարմիր թանաքի մի գիծ երեւաց անարատ հաշուի երեսին. նա անմիջապէս կլուբում կամ իրանց միասին ման եկած տեղերում, կը քորի կառավարչի ականջը (ի հարկէ բարեկամաբար) եւ հետեւեալ օրը մի նոր հաշիւ կուղարկէ, որ առանց կեղտոտելու ստորագրէ։ Խեղճ փոքր գործատէր. դու չորացիր, դռանը ժամերով սպասելով, որ աղա-կառավարչին տեսնես. դու կոկորդդ պատռի հաւատացնելով, որ նշանակած գները ամենավերջինն են, որ նրա ուղղած հաշւով տունդ կը քանդվի եւ այլն։ Տխմա՛ր արարած. ինչու տուն ունես, որ քանդվելուց էլ վախենում ես։ Ինչո՞ւ ես մոռանում քո փոքր ծնունդը, գոյութիւնը եւ համարձակվում ես անկախ, ինքնուրոյն ապրել եւ մի՞թէ չես զգում քո անչափ փոքրութիւնը, որ նոյն իսկ կարմիր թանաքը քեզ տապալում եւ ոչնչացնում է...

Այսպէս ահա ջնջվեցին առեւտրական աշխարհից բազմաթիւ մանր գործատէրեր։ Ցաւը միայն նրանումն է, որ դրանց սպանեց ոչ դասակարգային մրցումը, ոչ կրիզիսը, այլ միմիայն կարմիր թանաքը։

Ռ. Յովհաննջանեանց

Բագու

Ս Ե Ւ Ջ Ա Տ Ի Կ

(Նամակ գաւառից)

—

Արարատեան դաշտի համար չը տեսնված մեղմ ձմեռը շատերի մէջ կասկած էր զարթեցնում, որ դրանից ոչ մի բարիք չէ կարելի սպասել երկրագործութեան համար։ Իրօք, այդպէս էլ եղաւ,—անժամանակ խաղողը եւ բոլոր ծառերը սկսեցին կոկոն արձակել՝ անչափ առատ պտուղ խոստանալով։ Բայց մօտաւ մարտ ամիսը եւ եղանակի սաստիկ փոփոխութիւն եղաւ դէպի վատը։ Թւում էր թէ ձմեռը վերադարձել է։

Ապրիլի 5-ի գիշերը միանգամայն ցրտահար արեց բոլոր խաղողի նորաբողբոջ վազերը. մարդիկ մի կերպ հաշտվեցին այդ վնասի հետ, որովհետեւ միւս ծառապտուղները դեռ անվնաս էին։ Սակայն եօթն օրից յետոյ մի նոր պարզկայ լրացրեց պակասը,—բոլոր ծառապտուղները այնպէս սառեցին, որ գուցէ ամբողջ Սուրմալուի դաշտում մի ծառապտուղ չը գտնվի նմուշի համար։

Անցեալ տարի ցորենը վատ էր եւ շատ տեղերում հազիւ սերմ ստացվեց, եւ եթէ նախկին տարիների առատութիւնից ցորեն մնացած չը լինէր՝ այժմ թանգութիւն էր տիրելու մեր երկրում։ Այգիները ենթարկվեցին կարկտի եւ «չոռ» կոչված հիւանդութեան։ Թէպէտ անցեալ տարի նիւթական վնասը նոյնպէս մեծ էր, բայց այդ 1902 թիւի յուսով մարդիկ մի կերպ իրանց քաշ տուեցին։ Այս տարի հիասթափութիւնը կատարեալ է. խաղողի այգիները եւ ծառապտուղը, որ շատերի գոյութեան միակ միջոցն է՝ ցրտահար եղան։

Եղանակի վատութիւնից ցանած բամբակները դեռ չեն աճել. մինչեւ ցորենի հունձը դեռ երկու ամիս կայ, իսկ թէ մնացած հողաբոյսերին ինչ երկնային պատիժ է սպասում մինչեւ ժողովելը—դեռ անյայտ է։ Վաղուց էր, կարկուտ երես չէր տեսել Սուրմալուն. այս տարի նրա տուտն էլ բացվեց։

Բնութիւնը իր բարիքների հետ տալիս է եւ իր պատիժները, իսկ տգէտ ժողովուրդը ինչ նախապատրաստութիւն ունի այդպիսի դժբախտութիւնների ժամանակ դիմանալու եւ տնտեսապէս չը քայքայվելու,—բառիս բուն նշանակութեամբ ոչ մի նախապատրաստութիւն չունի, բացի սիրով վաչխառուի գիրկը նետվելուց եւ տգէտ ամբոխի համար կործանիչ վաչխառուն էլ այսպիսի րոպէներում մի փրկիչ է, քանի որ նա ոչ մի կուլտուրական յենակէտ չունի։

Սեւ Ջատիկ եղաւ այս տարի։

Յով. Խօջաէյնաթեան

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

—

Baron Eduard Nolde: „Reise nach Innerarabien, Kurdistan und Armenien“. Braunschweig. 272 s.
Բարօն Էդ. Նօլդէ. „Ճանապարհորդութիւն դէպի Միջին Արաբիա, Քիւրդիստան և Հայաստան“։

Առհասարակ մեծ քաջութիւն ու վստահութիւն է հարկաւոր՝ Թիւրքիայում մի որեւէ ճանապարհորդութիւն կատարելու համար, որովհետեւ այդտեղ չը կայ կեանքի եւ գոյքի ապահովութիւն եւ այդպիսի դրութիւնը կարող է միշտ էլ անսպասելի չարիքների պատճառ դառնալ։

Փորձանքներից ազատ մնալու համար ճանապարհորդը պիտի ունենայ յանձնարարական ազդու նամակներ եւ որ գլխաւորն է՝ փողի մեծ գումար, որպէս զի աջ ու ձախ «բաշխիշներ» բաժանէ, փաշաների, վալիների եւ ուրիշ մեծամեծների աջակցութեան արժանանայ եւ դրանով իր ճանապարհորդութիւնն անվտանգ դարձնէ։

Ահա այսպիսի զէնքերով զինված Բարօն Նօլդէն մտնում է Թիւրքիա եւ սկսում իր երկարատեւ ճանապարհորդութիւնը (1892—1894 թ.)։

Շարունակ մի քանի տասնեակ զապտիաներով եւ ուղեկիցներով շրջապատված՝ նա մտնում է աներկիւղ Արաբիայի խորքերը, Քիւրդիստանի եւ Հայաստանի քաղաքներն ու գիւղերը, դաշտերն ու լեռները։

Դամասկոսից-Արաբիա, այդտեղից Մօսուլ, Բաղդադ, Բիթլիս, Մազրակ, Էրզրում, Տրապիզօն եւ Կ. Պոլիս—ահա Նօլդէի ճանապարհորդութեան ուղեգիծը։

Իր այս գրքում Բարօն Նօլդէն նկարագրում է այդ ուղին եւ նրա հետ կապված տեղերն ու դէպքերը, այնպէս որ նրա նկարագրութիւնն իր մէջ պարունակում է մի շարք աշխարհագրական, մարդաբանական, կենդանաբանական եւ պատմական տեղեկութիւններ։

Խօսել այդ բոլորի մասին—դա մեզ շատ հեռուն կը տանէր, ուստի վերցնենք միայն այն կտորները, որոնք հայերին են վերաբերում։

Ամբողջ Քիւրդիստանում եւ Հայաստանի մի մասում, ասում է հեղինակը, քիւրդերն են երկրի իսկական տէրը։ Նրանք հայերի հետ վարվում են ճիշտ այնպէս, ինչպէս բռնակալ իշխանը իր հպատակների հետ։ Նրանք հայերից վերցնում են հարկանման տուրք, իսկ երբ ստացածը բաւարար չէ թւում, այն ժամանակ յափշտակում են հայի կինն ու տաւարը, աւերում—այրում են նրա տունն ու արտերը» (եր. 224)։

Դրանից յետոյ շարունակելով նկարագրել քիւրդերի առանձնայատկութիւնները, Նօլդէ պատմում է հետեւեալ դէպքը, որին ականատես է եղել։

Քիւրդերը գիշեր ժամանակ յափշտակում են Ջեվերմա եւ հարեւան մի ուրիշ գիւղի 6,000 ոչխարները։ Տեղի է ունենում կռիւ։ Քիւրդերը կորցնում են եօթը մեռած եւ հինգ վիրաւոր, իսկ հայերը տասը մեռած եւ երեք վիրաւոր։ Գործը հասնում է գայմագամին։

Ահա այդ ժամանակ էր, որ ես հասայ խառնակութեան տեղը։ Հաւաքված էր ահագին բազմութիւն՝ թէ հայեր եւ թէ քիւրդեր։

Գայմագամը խոստովանեց, որ ինքն էլ վախենում է կատաղած քիւրդերից, որ անկարող է նրանց դէմ մի բան անել։ Սարսափահար եղած հայերը թողել էին իրանց տները եւ փախել հարեւան չերքեզների գիւղը, որպէս զի նրանց հովանաւորութեան տակ ազատ մնան քիւրդերի յարձակումից եւ բռնութիւնից...

Շատերը խնդրում էին իմ օգնութիւնը, բայց ինչ կարող էի ես անել...

Շրջակայ 20 հայ գիւղերից մի պատգամաւորութիւն եկաւ ինձ մօտ, խնդրելով իմ միջնորդութիւնն ու աջակցութիւնը նրանց մահմեդականութիւն ընդունելու վերաբերմամբ։ Պատգամաւորների մէջ կային եւ քահանաներ։

—Միթէ պակասել է ձեր հաւատը, հարցրի ես. միթէ աշխարհային հանգստութեան համար ուզում էք զոհել հանդերձեալ երջանկութիւնը։

—Ո՛չ, պատասխանեց քահանան. մենք շատ երկար ժամանակ հաւատացինք, երկար սպասեցինք, բայց ոչ Աստուած եւ ոչ էլ Յիսուսը մեզ օգնութիւն ցոյց չը տուին, մեր տուած զոհերը չը գնահատեցին... Երեւի Մահմեդը աւելի զօրեղ է, քան Յիսուսը։ Եւ եթէ այժմ մենք կրօնափոխ ենք լինում—դրա մեղքը մերը չէ, այլ հէնց իրանը—Աստծունը»...

—Ցամենայն դէպս տրամաբանօրէն է այդ կարծիքը, իր կողմից աւելացնում է Նօլդէն եւ ապա շարունակում պատմութիւնը (եր. 254—257)։

Այդ բնորոշ պատմութեամբ ցոյց տալով իրերի դրութիւնը Թիւրքիայում, նա եզրափակում է հետեւեալ խօսքերով։

—Ալլահը տուել է Թիւրքիային ամեն ինչ—ընդարձակ հողեր, հարուստ բնութիւն, բայց չէ տուել ամենագլխաւորը—մի օրինաւոր կառավարութիւն, որ ընդունակ լինէր եղածը պահպանել եւ ազգաբնակութեան կեանքն ու գոյքը ապահովել...

Ե. Թ.

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

—

Հինգշաբթի, ապրիլի 25-ին, Արտիստիքական ընկերութեան թատրոնում պ. Արմէնեանի բէնէֆիսին ներկայացվեց Օկտավ Ֆէօյէի «Դալիլա»։

Ֆէօյէն ֆրանսիական ռոմանտիկ շրջանների միջակ ներկայացուցիչներից է. բնաւորութեամբ եւ ընդհանուր ոգով արիստոկրատ, բայց իբրեւ գրող՝ տէնդէնցիոզ, բարոյախօսական հակումներով խմորված։ Այս տեսակ տէնդէնցիոզ բնաւորութիւն է կրում եւ նրա «Դալիլա» դրաման, ուր նա աշխատում է կեանքի գեղխութիւնների, զգայական պատրանքների բովից դուրս բերել զտված բարոյականութեան յաղթանակը—անարատ կենցաղավարութեան եւ մաքուր սիրոյ գերազանցութիւնը։

Երիտասարդ, տաղանդաւոր երաժիշտ Անդրէա Ռօսվայն սիրում է մի ուրիշ յայտնի երաժըշտի՝ իր ուսուցիչ Սերդօրիուսի աղջկան՝ Մարթային, մի գեղեցիկ, անմեղ եւ պարզամիտ հօլանդուհու, բայց սիրող սրտերը չեն կարող միանալ, որովհետեւ Ռօսվայն թէեւ ի բնէ ազնիւ ոգու տէր, մաքուր, խանդավառ սիրոյ զգացմունքով համակված՝ այնու ամենայնիւ կոմս Կարնէօլիի ցինիքական քարոզների ազդեցութեան տակ՝ հրաժարվում է նրա հետ ամուսնանալ, որովհետեւ ամուսնութիւնը կը դառնար նրա «կեանքի եւ երաժշտական տաղանդի գերեզման»—այսպէս էր մտածում «փորձառու» եւ կենսական հաճոյքների բաժակը դատարկած կոմսը։ Երաժշտական ասպարէզը, որ զանազան սայթաքումների եւ գայթակղութիւնների համար շատ նպաստաւոր հող է ներկայացնում, կոմսի քարոզների «գործնականութեան» տեսակէտից լաւ ճանապարհ կարող էր հարթել։

Ահա այս ասպարէզի վրա Ռօսվայն Իտալիայում հանդիպում է իշխանուհի Էլէօնօրային, աշխարհիկ եւ կենսուրախ մի տիկնոջ, որ շատերին էր իր ծուղակը ձգել, ինքը «շատերին էր թողել, իսկ իրան՝ ոչ ոք»։ Սակայն Ռօսվայն անկարող է զգայական հաճոյքների ծովում երկար լողալ. նրա ստեղծագործելու ոյժը ջլատվում է եւ կրծքացաւը բարդվում։ Իսկ կապված մնալ այսպիսի մի կնոջ հետ՝ նա դարձեալ չէր կարող։ Տեղեկանալով, որ ինքը իշխանուհուն շրջապատողների թւում «շատերից մէկն է»՝ կատաղի յուզմունքից բորբոքված շտապում է վրէժխնդիր լինել նրանից։ Վերջին տեսարանում բեմական տպաւորութիւնը շատ ուժեղ է—մինչդեռ մի կողմից իշխանուհին շքեղ մակոյկում նստած իր նոր «որսի» հետ միասին երգելով եւ զուարճանալով սահում է կապուտակ ջրի երեսին՝ միւս կողմից Ռօսվայնը զղջման զգացմունքով եւ Մարթայի յիշողութիւններով տարուբերվելիս՝ յանկարծ հանդիպում է խելակորոյս Սէրդօրիուսին, որ իր աղջկայ դիակը Գերմանիա էր տանում։ Այս կրկնակի հարուածի ուժգնութեան տակ մարում է «Դալմատեան սոխակը»։

Հեղինակը այս դրամայում մասամբ դուրս է բերում Ժորժ Զանդի եւ Ֆրէդրիկ Շօպէնի դէմքերը։ Յայտնի է, որ լեհացի հանճարեղ երաժիշտը Ժորժ Զանդի Cavaliere servente-ներից մէկն էր եւ նշանաւոր ֆրանսուհին իր «Lucretia Floriani»-ում նոյնպէս դուրս է բերել իր վերջին սիրականի՝ Շօպէնի դէմքը։ Գալով Ֆէօյէին՝ պէտք է նկատել, որ նա Շօպէնին թէ հոգեպէս եւ թէ մարմնապէս առհասարակ հաւատարիմ կերպով է նկարագրում իր դրամայում, այն-ինչ Ժորժ Զանդի նկատմամբ մի քիչ միակողմանի է վերաբերվում, նրա բացասական առանձնայատկութիւնները գունաւորում, խտացնում է։

Խաղը ընդհանրապէս միջակ տպաւորութիւն էր թողնում։ Ինչ վերաբերում է պ. Արմէնեանին, պէտք է նկատել, որ նրա Ռօսվայնը չը կարողացաւ մեզ գրաւել։ Պարոնը կարծէք այդ երեկոյ լաւ չէր տրամադրված։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ նրա խաղը անշուշտ մտածված էր, բայց միայն մտածված եւ ոչ զգացմունքի, ներքին կրակի ներդաշնակութեամբ բարեխառնված. այնպէս որ համարեա նրա խաղի ամբողջ ընթացքում նկատելի էր մի տեսակ արուեստականութիւն, որ ինչքան էլ նուրբ լինէր եւ սքօղված՝ այնու ամենայնիւ զուրկ էր ջերմացնելու ընդունակութիւնից։ Զգացմունքի տօնը պակասում էր նրան, այն ուժեղ, կաշկանդող տօնը, որի աղբիւրը սիրտն է եւ տպաւորվող հոգին։

Պ. Արմէնեան մեզ վրա անհամեմատ աւելի լաւ տպաւորութիւն թողեց Ֆ. Կոպպէի «La Grève de Forgeron» մենախօսութեան մէջ, որի խորին դրամատիզմը, ինչպէս երեւում է, աւելի էր գրաւում պարոնին։ Այստեղ նա միմիկայի հարստութեան հետ միասին աւելի մեծ ջերմութիւն ցոյց տուեց։ Պարոնը վարձատրվեց բուռն ծափահարութեամբ եւ ստացաւ մի քանի թանկագին ընծաներ եւ մի ուղերձ մի խումբ աշակերտների կողմից։

Միւս դերակատարներից առանձին հետաքրքրութեան առարկայ էր տիկին Սպենդիարեանը, որ երկրորդ անգամն էր բեմ դուրս գալիս եւ այն էլ շատ պատասխանատու դերում։ Համարձակ կարելի է ասել, որ յարգելի տիկինը յաջողութեամբ դուրս եկաւ այս պատասխանատուութիւնից։ Տիկինը կօկէտ, խորամանկ, կենսուրախ եւ անսիրտ իշխանուհու տիպը կարողացաւ ամբողջութեամբ եւ տեղ-տեղ նուրբ ստուերագծումներով վերարտադրել։ Այն պակասութիւնը, որ մենք մատնանիշ էինք արել տիկնոջ խաղի մասին առաջին անգամ խօսելիս—հայերէն արտասանութեան խորթութիւնը—այս անգամ դարձեալ նկատելի էր. բացի դրանից պէտք է աւելացնել եւ այն, որ յուզմունքի րոպէներին տիկնոջ արտասանած խօսքերը երբեմն բոլորովին անհասկանալի էին։ Այս պակասութիւնները բարեբախտաբար անցողական են, անշուշտ ժամանակի ընթացքում կարող են հետզհետէ հարթվել։

Օր. Դանդուրեանը Մարթայի փոքրիկ դերը նոյնպէս յաջողութեամբ կատարեց։ Օրիորդը, որ դարձեալ երկրորդ անգամն էր խաղում, այժմ աւելի ազատ էր պահում իրան բեմի վրա եւ հեռու էր միօրինակ շարժումներից ու

[illegible] Օր. Դամղուրեանի նման [illegible] ոյժեր [illegible] առաջնորդութեամբ կարող [illegible] ունենալ։ [illegible] չատ զոհացրեց ինչպէս պ. Միրզոյեանի [illegible], այնպէս էլ պ. Միրզոյեանի [illegible] արդէն կան եւ փորձված [illegible], իսկ երկրորդը աւելի եւ աւելի [illegible] է [illegible]։ [illegible] կար բաւականաչափ քաղաքա-[illegible], բայց որ բոլորովին [illegible] չէր դա պէտք [illegible] որ միայն հայ հասարակութեան [illegible] անտարբերութեամբ, այլ եւ [illegible] որ [illegible] գործ չէն [illegible] աւելի [illegible] Հայրենիքով [illegible]—գործականն [illegible] օրը [illegible] չատ ուշ վերջացաւ, ժամը 1-ին։

Վ. Նալբանդեան

ՆԱՄԱԿ ԱՇՏԱՐԱԿԻՑ

Ապրիլի 20-ին

Մեր նոր ուսուցչական [illegible] պ. Դ. Լ. [illegible], պարտէզը ստանձնելու օրից, [illegible] ձեռքից [illegible] բոլոր [illegible] Բերերութեան մէջ [illegible] ընկերութիւն բանալու միտքը [illegible] էր նա թէ մանաւանդ [illegible] ժամանակի գիւղացիների հետ եւ թէ [illegible] գիւղական ժողով-[illegible], խորհրդակցելով նրանց իր նախնական [illegible] այդ գործում [illegible] այդ [illegible], ժողովրդականացնելու [illegible] [illegible] մի այդպիսի [illegible] բանալը [illegible] կարելի է [illegible] անհրաժեշտ։ Այդ է պատճառը, որ ապրիլի 18-ին գումարած ժողովում, երբ կարդացվեց եւ [illegible] 1896 թ. ապրիլի 13-ին փինանսի մինիստրի հաստատած գիւղական փոխատու-խնայողական ընկերութիւնների կանոնադրութիւնը, համարեա բոլոր ներկայ եղողները [illegible] ընկերութեան [illegible] «Այսուրական» փոխատու-խնայողական ընկերութեան կանոնադրութեան նախագծի կազմելուն, ի հարկէ յարմարվելով տեղական պայմաններին՝ առանց օրէնքով որոշված սահմաններից դուրս գալու։ Մինչեւ երեկոյ պատրաստ էր թէ՛ նախագիծը եւ թէ խնդրագիրը ֆինանսների մինիստրի անունով, եւ հետեւեալ օրը ստորագրողների թիւը հասաւ 130-ի։ Զը նայած, որ կանոնադրութեամբ ընկերութիւնը բանալու համար պահանջվում է ամենաքիչը քսան ցանկացող, սակայն ստորագրութիւնները դեռ էլի շարունակվում են եւ հաւանական է, որ մօտենան 300-ի։ Երկու-երեք օրից յետոյ ամեն ինչ կը վերջանայ եւ ապա կը ներկայացնվի մինիստրութեան հաստատելու։

Ընկերութիւնը բացվելու է Աշտարակ գիւղում եւ իր գործողութեան շրջանը տարածելու է Աշտարակից 25 վերստ հեռաւորութիւն ունեցող հարեւան գիւղերի վրա էլ. անդամավճար (պայ) նշանակված է 100 րուբլի. բայց որպէս զի հնարաւորութիւն տրվի չքաւոր դասակարգին էլ մտնել ընկերութեան մէջ, որոշված է տարեկան մուծնել ամբողջ անդամավճարի 10%-ից ոչ պակաս եւ այն էլ չորս նուագով, այսինքն իւրաքանչիւր երեք ամիսը 2 ր. 50 կ.։ Հիմնադիրների կողմից ընկերութեան պատուաւոր հոգաբարձու է ընտրված մեր նոր գաւառապետը—Է. Ի. Շմերլինգ, որը մեծ համակրանքով է վերաբերվում դէպի այդ բարի սկզբնաւորութիւնը։ Ուրեմն այդ բարենպատակ հիմնարկութեան բանալու առաջնութեան պատիւը Երեւանեան նահանգում, չնորհիւ վերոյիշեալ յարգելի պարոնների նախաձեռնութեան, վիճակվում է մեր գիւղին—Աշտարակին, որի ազգաբնակութեան վրա բարոյական պարտք է ծանրանում ոչ մի միջոց չը խնայել նրա բարգաւաճման համար եւ առհասարակ նրա յարատեւութիւնը երաշխաւորել աջողակ պայմաններով։ Զէ՞ որ այդպիսի ընկերակցութիւնների կարիքը վաղուց է որ զգացվում է թէ՛ մեզանում եւ թէ ամբողջ Կովկասի գիւղական ազգաբնակութեան մէջ. չէ՞ որ վաղուց է, որ մեր գիւղացին, Գլէբ Ուսպէնսկու ասածի նման, սկսել է «պոկ գալ» հողից, կորցնել նրա գերիշխանութիւնը եւ ընկնել «փողի գերիշխանութեան» տակ...

Մոռացանք այստեղ յիշատակել, որ ընկերութեան զուտ արդիւնքի 10%-ը յատկացընվում է պահեստի գումարին եւ անդամները ստանալու են իրանց մուցրած փայերի համար ոչ աւել քան 8%, իսկ մնացած արդիւնքը գործ է դրվելու հանրօգուտ նպատակների վրա ընդհանուր ժողովի որոշմամբ։

Գիւղի ձեռնհաս մարդկանց մնում է ջերմեռանդ սրտով խմբվել այդ հասարակական հիմնարկութեան չուրջը՝ նրան հաստատուն հիմքերի վրա դնելու համար, լցված խորին երախտագիտութեան եւ անկեղծ չնորհակալութեան զգացմունքով դէպի այն մարդիկ, որոնք կոչված լինելով կառավարելու գիւղական ազգաբնակութիւնը, իրանց գործունէութիւնը չեն սահմանափակում դիւանական ձեւականութիւններով եւ աշխատում են հոգալ նրա իսկական պահանջները ու դարման անել նրա ցաւերին։

Լ. Թումանեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բալախանի, ապրիլի 22-ին

Խոնարհաբար խնդրում ենք, տեղ տալ մեզ, մի խումբ երիտասարդ համակրողներիս, հրապարակով արտայայտելու մեր խորին չնորհակալութիւնները յարգելի բժշկապետներ պ.պ. Վ. Արծրունուն եւ Ա. Բուդուղեանին՝ իրանց արած այն մեծ ծառայութեան համար, որ բժշկական գիտնական բրօշիւրներով, զարդարել են եւ հետզհետէ զարդարում են մեր գրականութիւնը։ Կարդալով ձեր բրօշիւրները, որոնք հասկացնում են, թէ ինչ են անառակութիւնը, վէներական զանազան ախտերը եւ արբեցողութիւնը եւ այդ՝ ժողովրդին հասկանալի, պարզ եւ գեղեցիկ ոճով պատկերացած՝ մենք տեսնում ենք այն սարսափելի անդունդները, որոնց մէջ ընկնողը հեշտութեամբ չէ կարողանում ազատվել եւ որոնցից չատերը զոհվում են։

Ձեզ ենք պարտական, յարգելի բժշկապետներ, որ մեր այս փոքրիկ ընկերական խումբը կարողանում է գէթ իր շրջանում գործադրել ձեր պատուէրները. եւ պէտք է աշխատէ, որքան իր ոյժերը ներում են, կռուելու ալկոհոլի եւ հակաառողջապահական կենցաղավարութեան դէմ։ Ցանկալի է տեսնել այդպիսի բրօշիւրների տարածվելը հայերիս մէջ. եւ թող ամեն մի հայի սեղանի զարդը դառնան այդ գրքերը, իսկ նրանց մէջ գրածների գործադրութիւնը—օրէնք։

Մենք, մի խումբ ծառայողներ, Բալախանիի մի անկիւնից, ողջունում ենք ձեզ, յարգելի բժշկապետներ, որ ձեր բժշկական բարձր եւ վսեմ կոչումը այնպիսի հիմքերի վրա էք դրել, որ արժանի էք իսկական բժշկի վեհ անուան։

Սպասում ենք նոր եւ նոր բրօշիւրների։

Մի խումբ համակրողներ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կարա-Մուրզայի աշխատութիւնների հրատարակութեան համար ստացանք օրիորդ Հ. Մելիք-Հայկազեանից 10 րուբլի, Աւ. Վարդապետեանից 1 րուբլի։ Նախկին գումարի հետ մենք ունենք 104 րուբլի։

—

Ստացանք երաժշտագէտ պ. Նիկողայոս Տիգրանեանի երաժշտական մի նոր գրուածքը «Զարգահ», պարսկական մեծ ֆանտազիա, պ. Տիգրանեանի ութերորդ աշխատութիւնը։ Այդ աշխատութիւնը ձեռք բերել ցանկացողները պէտք է դիմեն Միրիմանեանցի եւ «Լիրայի» երաժշտական մագազինները եւ իրան հեղինակին՝ Թիֆլիս, Սապերնայա փողոց, № 4, «Контора Другъ»։

—

Ապրիլի 22-ին, առաւօտեան ժամի 4-ին, Քութայիսի բանտում մահվան պատժի ենթարկվեցին Ալեքսանդր Լորդկիպանիձէ եւ Դուդուչավա, որոնք Կովկասեան զինուորական-շրջանային դատարանի կողմից դատապարտված էին կախաղանի՝ զանազան ոճրագործութիւնների, աւազակութեան եւ կողոպտումների համար։ Լորդկիպանիձէի վերաբերմամբ կախաղանը փոխարինվեց գնդակահարութեամբ։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը իր վերջին նիստում որոշեց 70,000 րուբլու փոխառութիւն անել, որով մտադրութիւն ունի մի նոր չինութիւն կառուցանել Թիֆլիսի հրդեհաշէջների խմբի համար։

—

Մօտ օրերումս Թիֆլիս հասաւ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան խորհրդի անդամ գաղտնի խորհրդական Մամոնտով։

—

Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարի հարցին՝ Կովկասեան կառավարչապետի դիւանատունը պատասխանեց, թէ դումայի միջնորդութիւնը Թիֆլիսում պօլիտեխնիկում բանալու մասին ուղարկված է արդէն ներքին գործերի մինիստրութեան։

—

Պետական ցուցադաշտերի կառավարիչ Տարատինով հաղորդեց Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդին, որ նա ստացել է մի քանի վագօն բամբակի սերմ, եւ այդ սերմը կարող է վաճառել տեղական ազգաբնակութեան պուդը 70 կոպէկով։

—

«Новое Обозрѣніе» լրագրին հեռագրում են Բագուից, որ Բագուի քաղաքագլուխ է ընտրված, 45 ձայնով 3-ի դէմ, յայտնի հրապարակախօս Ալէքսանդր Նովիկօվ, որ մի ժամանակ վարում էր Բագուի նահանգի պետական կալուածների կառավարչի օգնականի պաշտօնը։ Նովիկօվ այժմ գտնվում է Աստրախանում եւ նրան հեռագիր է ուղարկված արդէն տեղի ունեցած ընտրութեան մասին։

—

Կանանց պաշտպանութեան ռուսական ընկերութիւնը զբաղված է այժմ այն միջոցների քննութեամբ, որոնք անհրաժեշտ են՝ կանանց իբրեւ ապրանք վաճառելու առեւտուրը արմատախիլ անելու համար։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Ցրտեր ապրիլի կիսում մեր գաւառում եւս տեղի ունեցան, բայց բարեբախտաբար ոչ այնքան սաստիկ ու աղէտաբեր, ինչպէս ուրիշ տեղերում։ Տեղ-տեղ վնասվել են պտղատու ծառեր ու խաղողի այգիներ, բայց ոչ չատ զգալի չափերով։ Տարաբախտաբար մուկը այս տարի եւս կայ ու լեռնային մասի արտերին զգալի վնաս է հասցնում։ Ընդհանրապէս ցանքսերն ու խոտհարքները լաւ յոյսեր են տալիս։ Անասունների ժանտախտը, որ անցեալ տարի աւերմունք էր գործում մեր գաւառում, այժմ վերացած կարելի է համարել»։

—

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Ապրիլի սկզբին տաք գարնանային եղանակներից յետոյ, երբ համարեա բոլոր ծառերը բացվել ու ծաղկել էին, սկսվեց ցրտել ու բաւական ձիւն եկաւ։ Վնասված են ծառապտուղները. բոլորովին խանձվել է խաղողի բողբոջը. թթենու կիսաբաց կոկոնները նոյնպէս փչացել են»։

—

ԹԵԼԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Ապրիլի 7-ին, Ծաղկազարդի տօնի օրը, Ծինանդալ գիւղում մի քանի վրացիներ, առաւօտեան ժամերգութեան ժամանակ, դրսից կողպում են հայոց եկեղեցու դուռը եւ աղօթողներին քահանայի հետ ամբողջ մի ժամ բանտարկված պահում։ Իրանք հեռանում են։ Բանտարկված երկսեռ բազմութիւնը ճարահատեալ, եկեղեցու փոքրիկ պատուհանից իջեցնում է մի երեխայի, որի միջոցով գալիս են մարդիկ եւ այդ կալանաւորներին ազատում։ Ասում են, որ այդ դէպքի առիթով գիւղի տանուտէրը ոչ արձանագրութիւն է կազմել եւ ոչ իշխանութեանը հաղորդել»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Hamburger Nachrichten» հաղորդում է, որ ներկայումս Պրուսիայի արքայական կաբինէտը քննում է մի օրինագիծ, որին հաւանութիւն է տուել պրուսական կառավարութիւնը եւ որով երկու հարիւր յիսուն միլիօն մարկից աւելի մի ահագին գումար է նշանակվում լեհական հողեր գնելու համար։ Այս գումարով պէտք է ամեն տեսակ աջակցութիւն ցոյց տրվի գերմանական խոշոր կալուածատէրերին, որոնք հողեր ունենեն Պրուսիայի լեհական նահանգներում, եւ գլխաւորապէս պէտք է աւելացնվի պետական հողերի քանակութիւնը։ Շուտով այս օրինագիծը կը ներկայացնվի պրուսական պատգամաւորների ժողովի քննութեան, որի համաձայնութիւնն ստանալու վերաբերմամբ ամենեւին չեն կասկածում, ինկատի ունենալով այդ միջոցի պետական մեծ նշանակութիւնը։ «Hamb. Nachr.» ողջունում է այս օրինագիծը, որպէս գերմանական կանցլեր կոմս Բիւլօվի հանդիսաւոր կերպով տուած խոստման կատարումն։

—Ովկիանական նոր չոգենաւային հսկայական տրեստի կազմակերպութեան մասին «Temps» լրագրի Բեռլինի թղթակիցը հաղորդում է հետեւեալ ադմկայոյզ տեղեկութիւնները։ «Վերջին լուրերին նայելով, գերմանական կայսր Վիլհէլմ II չատ նշանաւոր դեր է կատարել Անգլիայի, Գերմանիայի եւ Ամերիկայի չոգենաւային ընկերութիւնների տրեստի կազմակերպութեան մէջ, որ այնքան մեծ աղմուկ է բարձրացրել այժմ Եւրոպայում։ Նրա ամենաջերմ ցանկութիւնը,—որքան կարելի է, ուժեղացնել գերմանական առեւտրական նաւատորմը, ինչպէս եւ զինուորականը,—միտք ծագեցրեց նրա մէջ միացնել գերմանական չոգենաւային ընկերութիւնները ամերիկական ընկերութիւնների հետ, որպէս զի նրանք միացեալ ոյժերով մրցեն Անգլիայի դէմ եւ խլեն նրա ձեռքից ծովային գերակշռութիւնը Ատլանտեան ովկիանոսում։ Ահա այդ ժամանակ էլ նա մտադրվեց սիրոյ եւ յարգանքի ամեն տեսակ ցոյցեր անել Ամերիկային, չինել տալ այնտեղ իր համար զբօսանաւ, խնդրել միսս Ռուզվէլտին կնքամայր լինել նրան եւ ուղարկել իր եղբայր պրինց Հէնրիխին Միացեալ-Նահանգները՝ ներկայ լինելու զբօսանաւը մկրտելու հանդէսներին։ Ամենքն էլ այն ժամանակ կասկածում էին, որ Վիլհէլմ կայսրի այդ սիրալիր ցոյցերի առատութեան մէջ Միացեալ-Նահանգների վերաբերմամբ թագնված է մի յետին միտք եւ ցանկութիւն՝ տնտեսական դաշն կապելու նոր աշխարհի մեծ հանրապետութեան հետ»։

—Իրերի դրութիւնը Իրլանդիայում քանի գնում աւելի եւ աւելի վատանում է։ «Patrie» լրագրի թղթակիցը գրում է Դուբլինից, որ հազարաւոր գիւղացիներ, կամենալով ազատվել իրանց այժմեան անտանելի դրութիւնից, գաղթում են Ամերիկա։ Անցեալ չաբաթ մի օրում միայն Եօրկ նաւահանգիստը հասան 1,800 իրլանդացիներ Ամերիկա գաղթելու համար։ Գաղթականների մեծամասնութեան ճանապարհածախսը տուել էին նրանց ազգականները, որոնք ապրում են Միացեալ-Նահանգներում։ Բազմաթիւ գաղթականութիւնները չատ ծանր տպաւորութիւն են թողնում Իրլանդիայում։ Դժբախտ կղզու ազգաբնակութիւնը արագ քայլերով նուազում է։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

25 ապրիլի

ԽԱՐԿՕՎ։ Ստավրօվսկու գործը, որ կրկին անգամ քննութեան ենթարկվեց վճռաբեկութիւնից յետոյ, երկրորդ անգամն էլ վերջացաւ մեղադրութեամբ։ Մեղադրվածը յանցաւոր է համարված 117,215 րուբլի վատնելու մէջ՝ բայց թեթեւամտութիւնից։ Դատարանը դատապարտեց Ստաւրօվսկուն երեք չաբաթ կալանաւորութեան բանտում։

ապրիլի 26

ԼՕՆԴՕՆ։ «Standard» լրագրին հեռագրում են Տեանձինից, թէ ապստամբական չարժումը Պեչելիի նահանգում սաստկանում է։ Ապստամբների թիւը հասնում է 40,000-ի։ Նիւնգշիկայի զօրքերին չը յաջողվեց զսպել ապստամբութիւնը։ Ֆավիէ եպիսկոպոսը հեռագրում է Պեկինից, թէ անկարգութիւններին մասնակցում են 10,000 խռովարարներ, որոնք ունեն թնդանօթներ։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Պրիմրօզէ» դաշնակցութեան տարեկան բանկէտի ժամանակ մարկիզ Սալիսբիւրի յայտնեց, թէ հաշտութեան պայմանախօսութիւնների մասին ոչինչ չէ կարող հաղորդել. բայց կասկած չը կայ, որ պետութեան իշխանութիւնը նուաճված երկրի վրա պէտք է բաւական զօրեղ լինի, որպէսզի նոր կռիւը անկարելի դառնայ։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Ապրիլի 24-ին, բէյխստագի բիւդժէտային մասնաժողովում կոմս Գօլուխօվսկի ի միջի այլոց ասաց. «Նորին մեծութեան ճառից դուք իմացաք, որ պետութեան արտաքին յարաբերութիւնները ամեն կողմից բաւարար են. երեքպետեան դաշնակցութիւնը, որի ժամանակամիջոցը լրանում է 1903 թուի մայիսին՝ անչուշտ կը վերանորոգվի, քանի որ երեք կաբինէտ փոխադարձաբար ապահովացրին միմեանց, որ վճռապէս որոշել են ժամանակին ստորագրել այն ակտերը, որոնք համապատասխանում են դրութեան եւ հեռու են որեւէ յարձակողական դիտումներից։ Եւ քանի որ հեզինակաւոր կողմից քանիցս անգամ յայտարարվել է՝ երեքպետեան դաշնակցութեան հակակշիռ կազմող երկպետեան դաշնակցութեան ոչ պակաս բարեկամական նպատակների մասին՝ ուստի մինիստրը այս դրութիւնը համարում է խիստ թանգագին լրացումն եւ խրախոյս երեքպետեան դաշնակցութեան ձգտումների համար։ Այս զուգահեռական դաշնակցութիւնները արդէն բերին առատ բարեբեր պտուղներ։ Իբրեւ օրինակ՝ մինիստրը մատնացոյց եղաւ անգլօ-ճապօնական դաշնակցութեան վրա Չինաստանի եւ Կորէայի վերաբերմամբ, որին անմիջապէս հետեւեց ռուս-ֆրանսիական համաձայնութիւնը։ Այսպիսի դաշնակցութիւնների օգուտները աւելի չօշափելի են դառնում նրանով, որ պետութիւնների այսպիսի համախմբումներով չեն խափանվում մասնաւոր համաձայնութիւնները առանձին պետութիւնների մէջ՝ որոնք մտել են այս կամ այն դաշնակցութեան մէջ։ Սա ապացուցվում է այն փաստով, որ այժմ գոյութիւն ունի Իտալիայի եւ Ֆրանսիայի մէջ, նոյնպէս եւ բոլորովին գոհացուցիչ յարաբերութեամբ դէպի Ռուսաց կայսրութիւնը, որ ձեռք բերվեց 1897 թուի Պետերբուրգի համաձայնութեամբ։ Վեր-

ջին յարաբերութեան մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնը իրաւամբ պէտք է համարել նորագոյն քաղաքականութեան ամենաուրախալի երեւոյթներից մէկը։ Այն օրից, երբ որոշվեց, թէ ոչ մինչ եւ ոչ Ռուսաստանը չեն ձգտում չահաղական նպատակների մտնակայ Արեւելքում եւ այնտեղ ձեռք բերելու նոր երկիրներ բնակալներեն պէտք է զրուեր այն անվստահութիւնը, որ երկար տարիներից ի վեր սաստիկ ճնշում էր երկու պետութիւնները։ Լիակատար յոյս կայ, որ այս զբաղմունքը աւելի եւս կամրապնդվի։ Երկու կարեւորների մտերական անդրդուելի փոխյարաբերութիւնը հայնաւցանկի ամենայն մէկտեղ է, որով այս համաձայնութիւնը ազատ կը մնայ որեւէ անների արտագրութիւնից։ Երկու պետութիւնների նպատակները խիստ հակառակ են այն տարբերի ցանկութիւններին, որոնք ջանք չեն խնայում խորտակելու այն համաձայնութիւնը, որ ընդունել է նրանց ջանքերը ոչնչացնելու։ Չէ կարելի չը յանձնարարել նրանց, այն բանի վրա, որ չը սահմանին պայմանները, որոնք խրախուսւեցին Բալկանեան թերակղզում պէտք է քաղաքականութիւնը։ Պետերբուրգի համաձայնութեան հետեւանքն այն եղաւ, որ պետութիւնները երկուստեք պարտաւորվեցին ոչ մի այնպիսի բան չը ձեռնարկել եւ թոյլ չը տալ, որ կարող լինէր ազդել մեր հաւասար զրութեան վրա մտնակայ Արեւելքում։ Այս պատճառով Աւստրիային եւ Ռուսաստանին հարկաւոր է զգուշանալ որեւէ միջամտութիւնից Բալկանեան պետութիւնների ներքին գործերի մէջ։ Սակայն գործերի բնական զրութիւնը Բալկանեան թերակղզու վրա ստիպեց երկու կառավարութիւններին փոխադարձ համաձայնութեամբ, ձեռք առնել առանձին համաձայնութեան միջոցներ, բայց այս հանգամանքում խաղաղութիւնը պահպանելու բոլոր ջանքերին անպատճառ պէտք է միանան եւ համաձայնութեան ձեռնարկութիւնները Թուրքիայի կողմից՝ բարենորոգումներ մտցնելու։ Բարձրագոյն Դուռը պէտք է այս մասին մտածէ, որովհետեւ նա այն պայմանով միայն կարող է յոյս ունել բարեկամ պետութիւնների պաշտպանութեան վրա, եթէ, նախ եւ առաջ, պետութեան գործակալները, ճնշումներ գործ դնելու դէպքում, դուրս չը գան այն սահմանից, որ անհրաժեշտ է կարգը վերականգնելու համար, եւ երկրորդ՝ որ հաստատվի կառավարութեան այնպիսի մի եղանակ, որ հիմնված լինի արդարութեան եւ մարդասիրութեան զգացմունքների վրա։ Սերբիան եւ Բուլղարիան նոյնպէս պէտք է աշխատեն զսպել իրանց անհանգիստ տարրերը եւ հեռու լինեն թուլութեամբ առիթ չը տալ կասկածելու, թէ իրանք զաւակցում են հայ-մակեդոնացիների անկարգ ցոյցերի մէջ։ Եթէ Ռումինիան ներկայումս աչքի ընկնող տեղ է բռնում եւրոպական ժողովուրդների ընտանիքում, որա պատճառը նրա իմաստուն Թագաւորը ու խորհրդականների համբերատար եւ նպատակայարմար աշխատանքն է։ Մինիստրը ցոյց է տալիս Բոլգարիայի հետ հիւպատոսական դաշնագրութիւն կապելը իբրեւ ապացոյց, թէ Աւստրո-Ունգարիան միշտ պատրաստ է ի նկատ առնել պետութիւնների օրէնքները, ցանկութիւնները եւ ձգտումները։

ՊԵՇՏ։ Աւստրիական պատգամաւորութեան մէջ Կրամարժ ասաց, թէ պատգամաւորների մեծամասնութիւնը տրամադիր չէ, անգոյն երեքպետեան դաշնակցութեան համար, զոհել տնտեսական շահերը եւ ողջունում է սերտ միացումը Ռուսաստանի հետ։ Սիլվէստր ուրախութիւն է յայտնում, որ վերահաստատվել է երեքպետեան դաշնակցութիւնը եւ համաձայնութիւնը Ռուսաստանի հետ, եւ ցաւ է յայտնում, որ ոչ երեքպետեան եւ ոչ երկպետեան դաշնակցութիւնները չը միջամտեցին Հարաւային Աֆրիկայի գործին։ Կոզլովսկին դատապարտում է Պրուսիայի քաղաքականութիւնը լեհացիների վերաբերմամբ, բայց յայտնում է, որ լեհացի պատգամաւորները ձայն կը տան արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշւին, որովհետեւ լեհացիները կողմնակից են երեքպետեան դաշնակցութեան։ Գոլուխովսկի պատասխանեց Սիլվէստրին, թէ Անգլիան քանիցս յայտարարեց, թէ չէ ցանկանում թոյլ տալ միջամտութիւն։ Իսկ բանի միջամտութիւնը կարող էր վրդովմունքներ առաջացնել եւրոպական պետութիւնների մէջ։

ԲԱՔՈՒ։ Կէսօրին Շահը Սալիանից ուղեւորվեց Հաջիկաբուլ, ուր հասաւ երեկոյեան 7 ժամին։

ԲՕԲՐՈՒՅՍԿ։ Բօբրույսկում այրվեցին 1000 շինութիւն, 650 խանութ, չուկան եւ բոլոր հրէական բարեգործական հիմնարկութիւնները։ Հարկաւոր է անյետաձգելի օգնութիւն՝ առանց հացի եւ առանց յարկի մնացած ժողովրդի համար։ Նուիրատուութիւնները խնդրում են ուղարկել ազնուականութեան պարագլուխ Կոլօգրիվօվին։ Մասնաժողովի անդամներ—Վիլենսկի, Էստրին, Հալբէրշտադ, Կանցելսօն եւ Ռայգօրօդսկի։

ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶ։ Ֆրանսիական դրամատէրների ներկայացուցիչները անցան Վլադիկաւկազի ճանապարհով, որոշելու համար, թէ կարելի է գործ գնել մեխանիկական ձգող ույժը։ Մտադրութիւն կայ օգտվել Թերեք գետի ոյժից՝ ելեկտրական ույժ ստանալու համար։ Վճռված է ճանապարհը բանեցնել առանց նպաստի պետութեան կողմից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն զորահանդէսը, որ նշանակված էր Պետերբուրգում ապրիլի 26-ին, վերացված է։ Քաղաքից դուրս գտնվող մասերին, որոնք եկել էին մայրաքաղաքը՝ հրամայված է վերադառնալ իրանց մշտական բնակատեղերը։—Մայիսի 8-ին, առաւօտեան 11 ժամին, Կրասնօէ Սելօում, ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահի ներկայութեամբ, տեղի կունենայ Բարձրագոյն զորահանդէս։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴԷՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

Տափի-Թաղի ս. Գէորգ եկեղեցու յարգոյ ծըխականներին պատիւ ունեմ հրաւիրել ընդհանուր ժողովի, որը կայանալու է ապրիլի 28-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամի 10-ին, Թիֆլիսի հայոց վիճակային կօնսիստօրիայի դիւանատունը, Վանաց մայր եկեղեցու բագում, ունկնդրութեան առնելու եկեղեցու գործերի վերաբերմամբ զեկուցումը, 1901 թւի լիակատար հաշիւը եւ ներկայ 1902 թւի նախահաշիւը վերաքննելու եւ հաստատելու։

Երէցփոխ՝ Աւ. Վարդապետեանց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

յայտնում է յընդհանուր տեղեկութիւն, որ ներկայ ապրիլի 27-ին, 12 ժամին, ուպրավայի ներկայութեամբ կայանալու է աճուրդ՝ կապալով տալու տարվայ ընթացքում 20,000 պուդ կէրօսինի մատակարարութիւնը։ Պայմանները կարելի է տեսնել ուպրավայի չորրորդ բաժանմունքում լի օրերը առաւօտեան 9 ժամից մինչեւ ցերեկվայ 3 ժամը։ 3—3

Լոյս տեսաւ

Ազգագրական Հանդէսի

VII եւ VIII գրքերը միացած

Բովանդակութիւն.—Ս. Շահ-Ազիզ՝ Նոր-Նախիջեւանը եւ Նոր-Նախիջեւանցիք։—Արեղեան՝ Թլուատ-Դաւիթ։—Քաջբերունի՝ Հայկական սովորութիւնները.—Օր. Վարդ. Ցովսէփեան՝ Ռոստամ-Զալ։—Ե. Լալայեան՝ Գանձակի գաւառ։ Ե. Լալաեան՝ Բորչալուի գաւառ։ Նժդեհեան՝ Ալաշկերտ։—Հ. Ղ. Ալիշան։—Բժ. Բ. Նաւասարդեան՝ Ա. Երիցեան։ Կարա-Մուրզա։ Տնայնագործների ժողովը։—Գրախօսութիւն՝ Տէրտեր Ստ. Մալխասեանց։—Ս. Գէրգ՝ Ծրագիր սեփականութեան նշանների մասին նիւթեր հաւաքելու»։

26 պատկեր, մեծ մասը առանձին թերթի վրա տպված եւ Բորչալուի գաւառի հինգ վերատանոց քարտէզը։

Գինն է 3 ր.

Բացված է IX եւ X գրքերի բաժանորդագրութիւնը

Բաժանորդագինն է 3 ր.

Դիմել՝ Ервандy Лалаянцъ. Тифлисъ. Саперная. 5, կամ Семинарія Нерсисянъ. 2—3

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻՆ ՕԳՆՈՂ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

հիմնադիրները, համաձայն Ընկերութեան Կանոնադրութեան 7 եւ 28 պարագրաֆների, հրաւիրում են Ընկերութեան անդամ գրվել ցանկացողներին, նոյնպէս եւ ընկերութեան նպատակներին համակրող եւ նրա մէջ մասնակցել բոլոր ցանկացողներին, գալ Ընդհանուր Ժողովը ԱՐՏԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ, ներկայ ապրիլի 27-ին, երեկոյեան ժամին։

Խորհրդակցութեան առարկաները—

1) Ընկերութեան հինգ անդամների եւ վեց կանդիդատների ընտրութիւնը եւ

2) Վերստուգող Յանձնաժողովի հինգ անդամների եւ նրանց երկու կանդիդատների ընտրութիւնը։ 3—3

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Վ., Էմմա, վէպ ժամանակակից բարքերից, Թիֆլիս, 1901 թ. գ. 1 ր.

ՌՈՍՏԻՆԵԱՆ Վ. տիկ., Գործնական խոհարարական դասագիրք, Թիֆլ., 1901 թ. գ. 1 ր.

ՄԵԼԵԱՆ ՄԵՍ. ՔԱՀ., «Քահանայական խնդրի շուրջը», Թիֆլ. 1901 թ. գ. 50 կ. եւ «Ընթերցողների ուշադրութեանը», Բաթում, 1901 թ. գ. 10 կ.։.

ՄԷԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆՑ ԹԱԳՈՒՀԻ, թարգմ., Բարոյախօսութիւն զկանանց, Պոլիս, գ. 1 ր. 20 կ.

ՊՌՕՇԵԱՆՑ ՊԵՐՃ, Աքցիզչի (պատկեր)—25 կ., Նա (պատկեր)—20 կ., Միքէլ աղէնց Սաքիկը (գրոյց իրական կեանքից)—20 կ. եւ Ցունօն՝ վիպակ—1 ր.

ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, Բանաստեղծութիւններ, ժողովածու—20 կ.

ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ Գր. ՔԱՀ., Ոսկի բարեկամ—Էփիմէրաէ—Երազագիրք, բ. տիպ. գ. 2 ր. 70 կ.

Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. (շ.) 3—5

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները ալ ստանացան—Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ, Կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՑՆԱՑԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։

Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։

Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն

Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութիւնը № 772։

39—100 (հ. կ.)

Фабрично-Торговое Товарищество „Р. Келеръ и Ко въ Москвѣ“.

ТОРГОВЛЯ и ПРОИЗВОДСТВО АПТЕКАРСКИХЪ, ХИМИЧЕСКИХЪ, ПАРФЮМЕРНЫХЪ и КОЛОНІАЛЬНЫХЪ ТОВАРОВЪ.

Правленіе, главная контора и 17 отдѣльныхъ оптовыхъ складовъ различныхъ группъ товаровъ находятся на Ильинкѣ, въ Среднихъ Торговыхъ рядахъ, а

Отдѣленіе № 18 („Травяная“ съ сушильней) въ особомъ корпусѣ при фабрикѣ Товарищества, на Вороньей улицѣ;

Химико-фарм Ацевтическая фабрика такъ-же на Вороньей улицѣ;

Хнмическій заводъ и Мыловаренный заводъ } при с. Хорошовѣ, Московскаго уѣзда;

Фабрика фотографическихъ пластинокъ—Остоженка, Троицкій пер.;

Аптека на углу Маросейки и Златоустскаго переулка;

Различные магазины въ Москвѣ: 1) на Никольской улицѣ; 2) въ средней галлереѣ Верхнихъ Торговыхъ рядовъ; 3) на Арбатской площади; 4) у Яузскаго моста, домъ Ананьина, и 5) на углу Петровки и Столешникова переулка.

Отдѣленія: въ **С..Петербургѣ**—1) Невскій проспектъ, 21 2) Петербургская сторона, Большой проспектъ, № 25; **въ Саратовѣ**—на Александровской улицѣ; **во Владикавказѣ**—на Свѣтланской улицѣ; **на Нижегородской ярмаркѣ**—1) въ Главномъ домѣ; 2) въ 5 и 6 линіяхъ, №№ 22—30.

Торгово-Промышленное Товарищество „Р. Келеръ и Ко въ Москвѣ“ основано въ 1862 году.

Основный капиталъ Товарищества 1.250,000 рублей.

Запаснаго капитала числилось въ 1900/1901 операціонному году 48,815 р. 15 к. и капитала погашенія на сумму 387,161 р. 98 к.

Всѣ произведенія Т-ва продаются вездѣ въ лучшихъ магазинахъ.

Каждою изъ различныхъ отраслей предпріятія Т-ва завѣдуютъ особые спеціалисты; между ними два врача, докторъ химіи, два магистра фармаціи, нѣсколько извѣстныхъ коммерческихъ дѣятелей, множество провизоровъ фармацевтовъ, нѣсколько акушерокъ и т. д., *каждый по спеціальности.*

Кромѣ высшихъ наградъ, полученныхъ на всѣхъ выставкахъ въ Россіи, въ которыхъ Т-во принимало участіе, оно получило высшее отличіе и на международномъ промышленномъ состязаніи на Всемірной Выставкѣ 1893 года въ Чикаго, а въ 1900 году, будучи единственной фирмой въ Россіи, допущенной на Парижской Всемірной Выставкѣ къ такому же состязанію съ передовыми фирмами всего міра по его спеціальности, оно удостоилось наивысшаго отличія—GRAND PRIX, окончательно поставившаго „Товарищество Р. Келеръ к Ко въ Москвѣ“ впереди всѣхъ другихъ фирмъ въ Россіи по своей отрасли промышленности. Съ своей стороны Русское Министерство Финансовъ, во вниманіе къ постоянному стремленію фирмы развить РУССКОЕ производство лѣкарственныхъ химическихъ препаратовъ, нашло Тозарищество достойнымъ оффиціальному представленію о его заслугахъ Министерствамъ: Военному, Морскому, Путей Сообщенія и Внутреннихъ дѣлъ. Министерство Финансовъ при этомъ указало на фирму, какъ на ЕДИНСТВЕННУЮ въ Россіи, получившую повсемѣстную извѣстность не только своею торговлею, но и собственнымъ своимъ производствомъ превосходныхъ препаратовъ, и въ виду этого просило оказать Товариществу преимущество предъ другими поставшиками—„*буде предложенныя имъ условія Окажутся не безвыгодными для казны*—представленіемъ ему казенныхъ заказовъ, какъ справедливымъ и желательнымъ въ интересахъ отечественной промышленности поощреніемъ“.

Независимо отъ этого, за Товариществомъ издавна упрочилась репутація постояннаго иниціатора по удешевленію и усовершенствованію произведеній и товаровъ его спеціальности, причемъ какъ тѣ. такъ и другіе относительно качествъ не оставляютъ желать ничего лучшаго.

Возможность такого систематическаго удешевленія и качественнаго усовершенствованія предлагаемыхъ публикѣ товаровъ Т-во получило, однако, лишь благодаря большому и все возрастающему повсемѣстно въ Россіи сбыту ихъ.

Правленіе Т-ва поэтому считаетъ себя въ правѣ выразить желаніе, чтобы потребители, соблюдая, такимъ образомъ, и собственные свои интересы вездѣ какъ въ Москвѣ, такъ и въ провинціи, прямо требовали и отдавали преимущество товарамъ и спеціальнымъ произведеніямъ именно его фирмы и чтобы торговцы запаслись этими товарами, съ увѣренностью, что за нихъ они могутъ получать отъ своихъ покупателей только одни заявленія благодарности.

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 26 Апрѣля 1902 г.

Электропечатня Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.